

20. století. Zvětšený zájem o ženské hnutí za volební právo však neměl paradoxně za následek trvalejší ustálení genderově reflexivního dějepisce, ba právě naopak. Během 70. let se prosadil velmi silný revizionistický diskurs stylizující britské sufražetky do pozice zmatených, často frustrovaných žen léčících si svou politickou angažovaností osobní selhání. Teprve koncem 80. let, tedy v momentě, kdy byla většina přímých akterek kampaní za ženské volební právo již po smrti, se začal prosazovat feministický narativ chápající toto hnutí jako součást celkové emancipace britské společnosti. Přestože podobná východiska sdílela feministická britská historiografie již od 30. let 20. století, musela na jejích obecné uznání čekat zhruba padesát let.

K. Cowman tak přináší další empirické poznatky pro tezi o organickém propojení moderní historiografie s maskulinním sociálním prostředím. Jak konstatuje Sylvia Paletschek v krátkém komentáři k předloženým studiím, symbolický řád klasických historiografických narativů 19. a první poloviny 20. století odpovídal takřka výhradně mužskému světu (s. 163).

V poslední studii sborníku se Heike Anke Berger zaměřuje na genderové aspekty akademické historiografie nacistického Německa. Sledováním osudů pěti historiček východní Evropy dochází k překvapivému závěru, že přestože se akademická historiografie po nacistickém převzetí moci v roce 1933 uzavírala ženským historičkám ještě více, než tomu bylo za Výmarské republiky, mohly ženy s patřičným vzděláním a hlavně jazykovými schopnostmi najít přechodně uplatnění v neuniverzitních výzkumných institutech. Ústřední roli zde hrála především jazyková kvalifikace, která některým historičkám ovládajícím slovanské jazyky umožňovala podržet si své místo v ideologické masině nacistického výkumu východoevropských dějin. Čím více se však německá historiografie východních dějin dostávala do přímého kontaktu s válkou, tedy zejména po vypuknutí konfliktu se Sovětským svazem v létě 1941, tím více se profesionální historiografie maskulinizovala a historičky

tak přicházely o svá poslední zachytná působiště. Podřízení historického výzkumu zájmům armády a především SS mělo za následek přímou kooptaci exponentů těchto složek do patřičných výzkumných institucí. Z pochopitelných důvodů mezi těmito exponenty ženy nefigurovaly.

Celý sborník tak přináší reprezentativní přehled možných východisek genderově reflexivních dějin moderní historiografie. Společným jmenovatelem všech studií je perspektiva nepřebírající kritéria, podle kterých je jediná „vědecká“ historiografie ta, která byla produkována na univerzitních katedrách a která byla a je inherentně propojena s institucemi národního hnutí či státu. Rozšířením záběru na krásnou literaturu s historickou tematikou, nejruznější autonomní hnutí, diskusní feministické kroužky či méně etablované neuniverzitní instituce se autorkám podařilo identifikovat řadu akterek, které působily jako více či méně úspěšné historičky po celé Evropě. Některé konkrétní texty mohou posloužit jako vhodný impuls pro další výzkum nejen po empirické stránce, ale i po stránce teoreticko-metodologické. Jako nejinspirativnější se v tomto kontextu jeví zejména výše uváděná analýza Claudie Craft.

Na druhé straně nelze přehlédnout ani slabiny celého souboru. Ne všechny texty jsou na stejné teoretické a argumentační úrovni. Některé se ani tak nezabývají dějinami historiografie jako konstruováním alternativních interpretací minulosti. Řada textů poté chápe dějiny genderu poněkud mechanisticky-aditivním způsobem, kdy pouze doplňují ženy do těch historických obrazů, kde podle nich dosud chyběly. Ženské aktérky se tak stávají sice ne již přehlíženým fenoménem, ale jakýmsi přívažkem již stávajících historických vyprávění strukturovaných kolem kategorií zkonstruovaných a prosazených v souladu s nacionálně-maskulinním řádem národní historiografie 19. století (více viz Alexander 1994). Dějiny genderu se tak ve výsledku neliší od dějin žen a kategorie genderu je zbavována svého analytického potenciálu pro zkoumání difference (Scott 2001).

ZPRÁVA Z VÝROČNÍ KONFERENCE BRITSKÉ SOCIOLOGICKÉ ASOCIACE: GLASGOW 7.–9. DUBNA 2010 /

Lenka Formánková

Britská sociologická asociace oslaví příští rok 60 let své existence. V rámci své dlouholeté historie se stala platformou pro pořádání široké palety tematických konferencí a odborných setkání. Mezi pravidelné akce patří výroční konference asociace, která se koná každoročně na některé z britských členských univerzit.

Letošní výroční konferenci na téma Nerovnosti a sociální spravedlnost pořádala ve dnech 7. až 9. dubna Caledonská univerzita ve skotském Glasgow. Jednalo se o velkou akci, které se zúčastnilo několik set socioložek a sociologů z Velké Británie společně s menším počtem zahraničních hostů. Protože oficiální program konference obsahuje přes 400 abstraktů, bylo by nerealistické snažit se v následujícím textu sumarizovat námětovou varietu všech vystoupení. Hlavního tématu konference se striktně dotýkala hlavně plenární vystoupení, v panelových vystoupeních byla autorkám a autorům dána relativně velká tematická volnost. Program byl členěn do 15 tematických sekcí odrážejících výzkumná témata dominující současné britské sociologické komunitě.¹

V této zprávě nejprve představím sociologické osobnosti, které vystoupily v rámci hlavních plenárních sekcí. Následně se pokusím stručně reflektovat témata genderově a feministicky zaměřených prací, které byly během tří dnů předneseny v rámci subplenárních sekcí a tematických panelů.

V hlavních plenárních sekcích vystoupil významný představitel soudobého výzkumu v oblasti sociálních nerovností profesor Loïc Wacquant působící na Kalifornské univerzitě v Berkeley a dále v pařížském Centre de sociologie européenne. Ve své práci se zaměřu-

Přesto je však tematika otevřená sborníkem inovativní. Dějiny historiografie nebyly dosud z genderových pozic téměř vůbec reflektovány a předkládané texty ukazují, jak deficitní toto opomíjení dosud bylo. Sborník má proto velký potenciál rozšířit debatu, která možná povede k zásadní revizi našeho současného chápání toho, jak vznikla, fungovala a možná z části ještě funguje moderní historiografie.

Literatura

Alexander, S. 1994. *Becoming a Woman and other Essays in 19th and 20th Century Women's History*. London: Virago.
Bayly, C. A. 2005. *The Birth of the Modern World 1780–1914. Global Connections and Comparisons*. Malden, Oxford, Carlton: Blackwell.

Chakrabarty, D. 2006. „Global and Multicultural Discipline of History?“ *History and Theory*, Vol. 45: 101–109.
Osterhammel, J. 2009. *Die Verwandlung der Welt. Eine Geschichte des 19. Jahrhunderts*. München: C. H. Beck.
Scott, J. W. 1986. „Gender: A Useful Category of Historical Analysis“. *American Historical Review*, No. 91/92: 1053–1075.
Scott, J. W. 2001. „Millennial Phantasies. The Future of „Gender“ in the 21st Century.“ Pp. 19–37 in Honegger, C., Arni, C. (eds.). *Gender. Die Tücken einer Kategorie*. Zurich: Chronos.
Weston, K. 2002. *Gender in Real Time. Power and Transience in a Visual Age*. New York, London: Routledge.

O RODINÁCH A RODINNÝCH POLITIKÁCH V RÁMCI EVROPY /

HANA MAŘÍKOVÁ¹

KAPELLA, O., RILLE-PFEIFFER, C. RUPP, M., SCHNEIDER, N. F. (EDS.).

2009. *DIE VIELFALT DER FAMILIE*. OPLADEN: VERLAG BARBARA BUDRICH & MI: FARMINGTON HILLS.

Sborník příspěvků z třetího evropského kongresu „vědy o rodině“ zaměřeného na rozmanitost evropské rodiny nese totéž označení jako tento kongres *Die Vielfalt der (europäischen) Familie*, který se konal v červenci minulého roku ve Vídni. Tak jako kongres i sborník je členěn do několika oddílů (viz „Podoby rodiny“, „Genderové role v rodině“, „Globalizace a výzvy pro rodinu“, „Rozvoj a dynamika rodiny v Evropě“), avšak předchází jim ještě úvodní část obsahující tři příspěvky různorodé svým obsahovým zaměřením.

První z nich „Sozialpolitik, Familie, Geschlecht in Europa“ od Ilony Ostner je zaměřena na probíhající debatu o „sociálních politikách, které fungují“, resp. na otázky, které leží v jejich pozadí – konkrétně na to, jak lze podpořit

zaměstnanost žen při zachování, či dokonce zvyšování porodnosti. To jinými slovy znamená, že autorka se ptá, jak lze „vhodně“ či „účinně“ investovat do lidských zdrojů. Na strukturální úrovni se zaměřuje na identifikaci podobností a rozdílů v sociálních politikách podporujících rodičovství a zaměstnanost rodičů v osmi západoevropských zemích. Z provedených a v textu prezentovaných analýz je zřejmé, že v těch zemích, kde je podporována flexibilita pracovního trhu, zejména flexibilita placené práce pro ženy, je vyšší jak porodnost, tak i rozsah a kvalita poskytované formální péče o děti v předškolním věku.

Autorka dalšího z úvodních textů („Familien heute: Die Perspektive des Kindes“) Lieselotte Ahnert se v něm zamě-

je mimo jiné na sociologii města, problematiku urbanizace chudoby, rasovou nerovnost, sociální teorie a etnografický výzkum, o jehož rozvoj se zasloužil jako spoluzakladatel a bývalý editor odborného časopisu *Ethnografie*.

V rámci svého vystoupení první den konference představil svoji knihu „*Prison of Poverty*“, která byla již přeložena do 20 světových jazyků. Text dává do souvislosti globální akceptaci „trestajícího“ přístupu v kázeňských politikách a celosvětově rozšířený neoliberální diskurs v oblasti veřejných politik. Paternalistické programy kázeňských politik jsou podle L. Wacquanta svou podstatou zaměřené na penalizaci chudoby. V ekonomicky rozvinutých společnostech slouží jako nástroje řešení sociálních nejistot a společenských problémů, které se objevují ve velkých městských aglomeracích jako důsledek neoliberálních politik zaměřených na ekonomickou deregulaci a redukci výdajů na programy sociálního státu. Tento „trestající“ diskurs v oblasti kázeňských zařízení je podle profesora L. Wacquanta šířen nejen na úrovni politických reprezentací, ale také činností think tanků a dalších výzkumných institucí.

Druhý plenární příspěvek přednesla profesorka sociální politiky Karen Rowlingson působící na univerzitě v Birminghamu v Institutu aplikované sociální politiky jako ředitelka Výzkumu a transferu vědomostí. Jedním z hlavních výzkumných zájmů profesorky Rowlingson je problematika finanční jistoty jednotlivců, rodin a domácností. Podobně jako L. Wacquant i K. Rowlingson kritizuje, přestože z rozdílných pozic, neoliberální hodnoty volného trhu a redukce redistributivních politik sociálního státu. Ve svém příspěvku s titulem „*Jak můžeme vyřešit problém bohatých*“ se zaměřila na problematiku nerovné a nespravedlivé redistribuce bohatství v současné Británii, která se stala ještě patrnější v kontextu stávající ekonomické krize. V rámci svého příspěvku navrhla profesorka K. Rowlingson dvě možná sociálně politická řešení rostoucí ekonomické propasti mezi chudými a bohatými. První cestou eliminace

ruje spíše na sociálněpsychologickou problematiku, a sice socializaci dětí v rodinách, když se vypořádává s otázkou, zda při změnách ve struktuře vztahů uvnitř rodiny jsou tyto rodiny schopné plnit svou úlohu při výchově dětí.

Třetí příspěvek „Zur Vielfalt der Familie in Europe“ od Norberta F. Schneidera je zase věnován vzájemnému vztahu mezi prostorovou mobilitou a rodinným životem. Autor se v něm ptá, zda změny odehrávající se v současných rodinách podporují mobilitu, zda mobilita za prací omezuje nějakým způsobem rozvoj rodiny a zda rostoucí mobilita vede k nárůstu diskriminace vůči ženám na trhu práce. Zodpovězení otázek opřel o analýzu dat z rozsáhlého komparativního výzkumu „Job Mobilities and Family Lives in Europe“, který se uskutečnil v některých evropských zemích v roce 2007. Z prezentovaných závěrů z tohoto výzkumu vyplývá, že mobilita lidí za prací zvyšuje šance a motivace jednotlivců uplatnit svoji kvalifikaci, zvyšuje produktivitu práce v rámci ekonomiky dané země a přispívá k jejímu ekonomickému rozvoji, její dopady ale nemusejí být vždy a zcela jednoznačně pozitivní a přínosné. Autor v této souvislosti upozorňuje na případné možné problémy a ohrožení, které mohou podlamovat některé z proklamovaných cílů EU, zejména má na mysli genderovou rovnost a demografický růst. Konkrétně upozorňuje na možné a ve výzkumu identifikované nesnáze a těžkosti při kombinování prostorové pracovní mobility s aktivním rodičovstvím (což může vést ke snižování fertility). Prostorová mobilita ale také může zesilovat tradiční dělbu mezi placenou a neplacenou prací mezi partnery, a to zejména u těch párů, které mají děti. Dopady pracovní mobility je z tohoto zorného úhlu možné hodnotit spíše jako „ambivalentní“ než jako „jednoznačně pozitivní“.

Obdobně jako první příspěvek i některé další texty se zaměřují na reflektování rodinných politik v rámci členských států EU. V příspěvku „Questions about the Contemporary Family in Europe“ upozornila socioložka Martine Segalen na to, že rozmanitost rodin a podmínek, v nichž fungují, musí být brána v úvahu při tvorbě politik EU zaměřených

na rodinu v rámci tohoto společenství. Směrování evropské rodinné politiky by se mělo kriticky vyrovnat s mýtem „tradiční rodiny“, který je v kontrastu ke zmíněné variabilitě.

Mary Daly se věnuje tenzím objevujícím se v rodinné politice v éře globalizace, kdy vyšla ze srovnání vývoje těchto politik ve dvou zemích, a to v Německu a Velké Británii ve své stati nazvané „Family policy in a globalised world“. Procesy globalizace vyznačující se podle ní zejména nárůstem mezinárodního obchodu se zbožím, službami i nárůstem objemu obchodovatelného kapitálu na kapitálových trzích, nárůstem počtu osob migrujících za prací stejně tak jako expanzí nadnárodních společností, intenzifikací komunikace mezi lidmi v důsledku rozšiřování nových komunikačních technologií apod. mají dopady jak na trh práce, tak i na rodinné formace, kdy se nejedná vždy o dopady jen pozitivní. Rodinné politiky by proto podle ní měly brát v úvahu zejména tenze objevující se mezi globalizovanou ekonomikou a lokálními společnostmi (státy), mezi racionalitou a láskou i mezi zájmy rodiny a zájmy jednotlivců.

Příspěvek Janneke Plantengy „Global labour market, national care system“ se zabývá rovněž tenzí – tentokrát však mezi globálním trhem práce a národními systémy péče. Autorka v něm připomíná, že barcelonského cíle, a to naplnění kvóty 33 % dětí ve věku do tří let v předškolních zařízeních péče o děti, nedosahují v současnosti ani všechny severské země, konkrétně Finsko (zde je podíl těchto dětí „jen“ 26 %). Tato skutečnost ale není jednoduše výsledkem nedostatku zařízení tohoto typu, jako je tomu v mnoha jiných evropských zemích, nýbrž souhry dalších institucionálních podmínek a soukromých strategií. Finsko, stejně jako další severské země, má uzákoněnou garanci formální péče o dítě v tomto věkovém období ze strany municipálních zařízení. V závěru kapitoly J. Plantenga formuluje několik výzev rodinné politiky na úrovni individuální, národní, evropské a globální. Na individuální úrovni je podle ní potřeba věnovat pozornost nárůstu participace žen na trhu práce, zejména tehdy, neodpovídá-li této skutečnos-

značných ekonomických nerovností je vytvářet tlak na výraznější redistribuci příjmů. Druhou cestou je prevence extrémních příjmových nerovností zaváděním speciálních politik, například institutu maximální mzdy nebo progresivního zdanění příjmů.

V rámci třetí plenární sekce vystoupila profesorka politologie Neery Chandhoke z univerzity v Dillí. Diskutované téma souvisí s jejím výzkumným zaměřením na politiky rozvojových zemí, komparativní sociální politiky a současné politologické teorie. V rámci vystoupení s výmluvným názvem „Globální spravedlnost: perspektiva z rozvojového světa“ se zabývala otázkou morálního statusu globálních chudých v teoriích globální spravedlnosti.

Profesorka Chandhoke přednesla kritickou reflexi „západní“ optiky teorií globální spravedlnosti, které globální chudé konceptualizují jako pasivní příjemce rozvojové pomoci bez schopnosti převzít individuální morální zodpovědnost nebo vytvářet jedinečné životní historie. Přihlédnutí ke specifické optice obyvatel globálního Jihu by podle profesorky Chandhoke pomohlo změnit vnímání globálních chudých jako obecné kategorie a lépe chápat individuální charakteristiky jejich situace.

Mezi subplenárními sekcemi mě zaujal panel nazvaný „Lesbické a gay vztahy: civilní (registrované) partnerství a rodinný život“, který přilákal největší počet přednášejících. Problematiku lesbického rodičovství otevřela přednáška na téma významu podobnosti ve fyzickém vzhledu při výběru dárce pro umělé oplodnění. Z analýzy rozhovorů s 25 britskými lesbickými páry vyplynulo, že důraz na vzhledové podobnosti dárce slouží jako nástroj konstrukce a prezentace „normálních“ rodinných vazeb. „Normalita“ rodinných vazeb slouží jako nástroj kompenzace diskriminace a nerovného zacházení, které lesbické páry a rodiny jedinců stejného pohlaví zažívají. Význam vzhledové podobnosti jako klíčového nástroje identifikace a legitimizace rodiny ukazuje podle autorů na přetrvávající hegemonii konvenční heterosexuální biogenetické rodiny.

ti sociální infrastruktura, neboť za dané situace tato disproporce napomáhá k přetrvávání nerovné dělby pečovatelských závazků na úkor žen. Na národní úrovni je podle J. Pantengy třeba uvést do souladu zájmy trhu práce, zaměstnavatelů, zaměstnanců a jejich dětí tak, aby výsledkem byla efektivní i sociálně spravedlivá opatření, a to z hlediska sociálního, demografického i ekonomického. Na evropské úrovni je zase nutné sladit potřebu stát se kompetitivnější a dynamičtější světovou ekonomikou budovanou na poznání s potřebou modernizace evropského sociálního modelu, kdy je nutné vzít v úvahu, že strukturální překážky a omezení ve sféře práce a rodiny mohou vést k nízké fertilitě i nízké míře zaměstnanosti. Na úrovni globální uvažuje o tom, že rozdílná sociální uspořádání mohou být kompatibilní s otevřenou globální ekonomikou, pokud je v jejich rámci garantována jak možnost pečovat o závislé členy rodiny, tak i příležitost pracovat.

I když sborník reprezentuje jen určitý výsek ze všech příspěvků přednesených na konferenci, je přesto rozsáhlý počtem stran i tematikou, kterou pokrývá. V centru jeho po-

zornosti zůstala především aktuální problematika týkající se dopadů probíhajících globalizačních procesů na současné „evropské rodiny“, kdy tyto dopady nejsou jednoznačné a je možné je dokonce považovat za kontradiktorní. Zatímco na jedné straně můžeme zaznamenat divergenci – jak faktických podob a forem rodiny v evropském prostoru, tak i jejích teoretických konceptů, na straně druhé můžeme evidovat zase konvergenci, a to v demografickém vývoji i v legislativě týkající se rodiny. Vydání sborníku je nepochybně příspěvkem k diskusi o ožehavých otázkách vážících se k současnosti i budoucnosti rodiny v kontextu „stárnutí“ Evropy, kdy do popředí vyvstává stále naléhavěji nutnost zabezpečování péče o závislé členy rodiny při souběžně uplatňovaném požadavku ekonomického rozvoje a zajištění konkurenceschopnosti evropského společenství v rámci celosvětové ekonomiky.

Poznámky

1 Práce na anotaci byla podpořena řešením grantového projektu „Konstrukce životelství po roce 1989 v české společnosti“, GA ČR, grant č. 403/09/1839.

GENDEROVÁ PROMÍTÁNÍ / LENKA VRBOVÁ

Odrzenost od žité reality se vyčítá leckterému oboru, nevyhnu se tomu ani genderová studia. Zde neprovázanost výuky s aktivismem, částečně související s rigidní akademičností (tlak na publikování článků ve vědeckých časopisech, snaha o „institucionální zavedení oboru apod.“), považují za problematičtější. Vždyť s jakým oborem by měl aktivismus souviset více než právě s genderovými studii, která se věnuje kritice objektivně se tvářící vědy abstrahované od každodenního života, kladou důraz na vlastní pozici ve výzkumu, angažovanost apod. Pokud se věnujeme empiricky nezakotvené teorii, povyšujeme ji nad praxi a oddělujeme ji od ní.

Na podobném základě vznikla v Praze na podzim 2008 studentská iniciativa genderového promítání. Šlo přede-

vším o setkávání se mimo učebny, v jiném prostoru s dalšími aktivními lidmi s kritickou perspektivou vůči genderovému systému. Promítání mělo základ v sociálních vazbách studentek genderových studií Fakulty humanitních studií Karlovy univerzity, nekladlo si ambice oslovovat širší veřejnost. Cílem bylo scházet se mimo školu, vybírat filmy zajímavé z genderového hlediska a bavit se o nich. Postupem času, s alternativními prostory, které poskytly promítání zázemí, se promítání rozšířilo za hranice studentské skupiny a propojilo se mimo jiné s anarchistickým aktivistickým hnutím. Promítání fungovalo na neziskových principech, bez finančních příspěvků, díky podpoře mnoha lidí. Na přípravě diskusí se podíleli nejen pravidelní návštěvníci

Další příspěvky v sekci se týkaly změn v postavení párů stejného pohlaví v důsledku legislativních opatření přijatých ve Velké Británii mezi lety 2002 a 2004. Zákon o civilním partnerství (The Civil Partnership Act) z roku 2004 podobně jako v ČR institut registrovaného partnerství, legitimizoval a zrovnoprávnil postavení gay a lesbických párů v britské společnosti. V přednesených příspěvcích byly tyto legislativní změny reflektovány v kontextu každodenních zkušeností nepřijetí, útlaku a diskriminace, se kterými se gay a lesbické páry potýkají. O potenciálu institutu civilního partnerství podporovat nebo naopak nabourávat heteronormativní podobu manželství nebo „legálního“ partnerství se diskutovalo v rámci analýzy případových studií „svatebních rituálů“ gay párů.

Příspěvky vycházející z konceptů feministické teorie a genderové rovnosti bylo možné vyslechnout ve většině panelů. Často se objevovala témata sociální konstrukce sexuálních identit a postavení lidí rozdílné sexuální orientace v současné společnosti. Dále se diskutovalo o otázkách rasové a genderové identity a diskriminace, měnícím se postavení žen na trhu práce a v rodině, o tématu reprodukčního zdraví a reprodukčních práv žen, feminizaci migrace, multikulturalismu a postavení žen v zemích globálního Jihu. Nechyběly ani příspěvky na téma gender a technologie, postavení žen ve vzdělávání a vědě a problematika násilí na ženách.

Velice zajímavá byla vystoupení zaměřená na relevanci teorií genderové, třídní a rasové nerovnosti v kontextu zemí globálního Jihu. Příkladem může být příspěvek analyzující změnu vzorců intimního a sexuálního chování v zemích východní Asie. V rámci výzkumu partnerského a rodinného chování ve východoasijské společnosti byla kriticky rozebírána aplikovatelnost „západních“ konceptů individualizace a transformace intimity pro pochopení genderových důsledků modernizace asijských společností. Debata o hegemonii „západní“ sociologie a diskuse o „globální modernitě“ nebo „mnohonásobných modernitách“ byla tematizována v dalších četných příspěvcích.

a návštěvnice promítání, kterým bylo téma určitého filmu blízké, ale také občasní hosté a hostky (několikrát přispěla odborným výkladem např. Kateřina Kolářová z katedry genderových studií FHS UK).

Některé filmy, které byly během promítáních pondělků uvedeny, lze běžně sehnat a zhlédnout (např. *Kluci nepláčou*, *Kopytem sem, kopytem tam* ...), ale stojí za to se na ně podívat společně a diskutovat, nutit se přemýšlet a mít někoho, kdo otevře nové možnosti interpretace a nabídne nové informace. Jiné filmy jsou naopak velmi těžko dostupné, vycházejí z různých kolektivů a možnost dozvědět se o nich a vidět je je velmi malá (např. *Venus Boyz*, *The fridge under the kitchenwagon – der schwarzer kanal* apod.).

Témata, která se nejčastěji objevovala po celou dobu fungování promítání, představovala sexualitu, „jiné“ pornofilm, transgender/queer a zobrazení leseb ve filmu. Promítání nemělo dlouhodobou koncepci, návrhy na filmy a témata vznikaly při diskusích, rozvíjely se a doplňovaly.

Hledání „jiného“ porna

Hledání feministického („jiného“) pornofilmu zahájilo promítání snímku *Five hot stories for her* od režisérky Eriky Lust. Jak se potvrdilo i později, spojení feministické a porno zaručeně naláká nejvíce lidí. Možná i proto, že pro mnohé může být toto spojení kontroverzní, ojedinělé až vylučující se, nebo možná proto, že sexualita je pořád tabuizované, a tedy lákavé téma. První pokus příliš odlišnosti od kritizovaných „malestreamových“ pornofilmů nepřinesl, nesl se na vlně stereotypizujícího či esenciálního feminismu. Komu je film určený, vyplývá už z názvu, autorka zřetelně pracuje se stereotypním pojetím ženské sexuality, o filmu říká, že je od ženy pro ženy a páry. Vzhled hlavních aktérů a akterek i vznik filmu odpovídá pornoprodukcí hlavního proudu. Ačkoli film z tohoto hlediska nenadchl, diváci a divačky živě diskutovali, jak by měl feministický vzrušující pornofilm vypadat.

Dále jsme pokračovali promítáním kanadského dokumentu *Made in Secret: The Story of the East Van Porn Collecti-*

ve, který sice není pornofilmem, ale filmem o vytváření DIY (do it yourself) porna. Vypráví příběh skupinky lidí, kteří se scházejí a společně sledují erotické a pornofilm. Ty jim však z různých důvodů nepřipadají vzrušující, a tak se rozhodnou založit anarchofeministický kolektiv a natočit své vlastní porno. Film samotný pak vyvolal otázky nejen o podobě DIY porna a kolektivu, ale také o hranicích dokumentu, fikce a reality a důležitosti těchto hranic pro náš dojem z filmu.

Přes francouzský film *Anatomie pekla* jsme se dostali k promítání švédského snímku *Dirty Diaries*, který je v určitém smyslu opakem výše uvedených *Five hot stories for her*. Vychází z komunity lidí, kteří se znají, na jeho stránkách lze nalézt prohlášení, které zahrnuje antisexistické či antikapitalistické principy (např. výdělek z filmu se dělí mezi všechny zúčastněné, film měl velmi omezené a spíše komunitní promítání ...), příběhy jsou osobní, intimní, vtipné, na pomezí hraní a dokumentu. Snímek si pohrává s binárním dělením na muže a ženy, rozehrává různé sexuality, různou tělesnost. V diskusi se také objevil názor, zda se vůbec jedná o pornofilm, když ho jeho jinakost vyděluje z produkce natolik, aby ho mohl vidět „běžný“ člověk. Odpověď je samozřejmě velmi složitá a otevřená a směřuje k fungování pornoprůmyslu a vytváření alternativ k němu a vrací nás k dostupnějším, ale méně různorodým a kritickým *Five hot stories for her*.

Transgender, queer, prostor mezi

Promítací pondělky se také snažily nabídnout filmy, které jsou kritické k současnému omezujícímu dělení společnosti na ženy a muže a které nabízejí jiné možnosti, různorodost a ukazují omezenost genderové binarity světa. Filmy o lidech, kteří překračují genderové hranice, kteří je bourají, obcházejí, kteří si se svým genderem hrají. Dokument *Venus Boyz* režisérky Gabrielle Baur otevřel téma tzv. ženské maskulinity (female masculinity). Snímek se věnuje v mnoha osobních výpovědích tomu, jak může vypadat onen prostor mezi „mužským“ a „ženským“ pohlavím. Toto

Otázce transformace intimních vztahů, tentokrát v multikulturní Evropě, byla věnována také subplenární sekce mezinárodního projektu FEMCIT, do kterého jsou za Českou republiku zapojeny Zuzana Uhde a Hana Hašková ze Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. Prezentované příspěvky byly zaměřeny na roli ženského hnutí při transformaci „intimního občanství“ na úrovni oficiální politiky i žité zkušenosti.

Přestože měla konference mezinárodní rozměr, o české účastnice a účastníky byla na konferenci nouze. Vedle autorky zprávy, která prezentovala příspěvek na téma vlivu mateřství na pracovní dráhy žen v České republice a ve Slovinsku, vystoupil její kolega ze Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. Jiří Šafr s příspěvkem „Demonstrativní spotřeba, poznání nutnosti a sociální třídy v České republice“. Dva zástupci Západočeské univerzity v Plzni prezentovali svůj výzkum strategií české katolické církve při vytváření veřejné agendy formou posteru. Při pohledu na seznam účastníků konference je patrné, že její organizátoři dávají důraz nejen na pestrost zastoupených témat a názorů. Ambice zajistit rovné šance je patrná také ve vstřícném přístupu k doktorským studentkám a studentům a juniorským vědcům a vědkyním, kteří tvořili velkou část participujících. Právě pro ně byl den před začátkem konference připraven odpolední seminář zaměřený na hledání finanční podpory doktorského studia a zdrojů pro úspěšné zahájení vědecké dráhy.

Celkově lze říci, že výroční konference Britské sociologické asociace naplnila zvolené téma i svůj cíl ukázat současnou britskou sociologii v celé tematické a názorové pestrosti. Kvalita přednesených příspěvků vzhledem k množství prezentujících přirozeně kolísá, přesto mohu zodpovědně říci, že většina panelů, které jsem navštívila, držela vysokou odbornou úroveň. Přestože se jedná spíše o masovou událost, nabízí ve svém programu množství menších společenských událostí, které umožňují blíže diskutovat o své vědecké práci i práci kolegyně a kolegů, stejně jako navázat kontakty s editory odborných časopisů a s renomovanými vydavateli sociologické literatury.

téma také dále rozvíjel dokument *The fridge under the kitchenwagon – der schwarzer kanal*. Schwarzer Kanal je politický a kulturní queer wagenplatz v Berlíně, který v době promítání čelil hrozbě vyklizení a v současnosti se po demonstracích a dalších podpůrných akcích přestěhoval na nové, s městem vyjednané místo. Kromě otázek spojených s místem se snímek věnoval tomu, co pro obyvatele a obyvatelky znamená být queer a vytvářet queerprostor. Velmi intimní hraný film *XXY* rozšířil promítání o téma intersexualit, a tedy o existenci dalších pohlaví. Transgenderový oskarový snímek *Boys don't cry* natočený podle skutečné události bolestně ukázal, jak zásadní je pro naši společnost zřetelně rozlišovat muže a ženy a patřičně se chovat podle svého pohlaví. Film otevřel mnoho zajímavých témat k diskusi – vzájemné vztahy různých maskulinit, třídní aspekt, zobrazování transgenderové tematiky ve filmu, koncepty mužského/ženského/lesbického/transgenderového dívání se apod.

Lesby ve filmu

Jako velmi vtipné se ukázaly snímky, ve kterých vystupovaly lesbické upírky. Až neuvěřitelně béčkový horor *Lesbian vampire killer*, ve kterém svět, který chtějí ovládnout lesbické upírky, zachrání hlavní hrdina pomocí „cocksword“ –

meče ve tvaru penisu, a další hororový erotický film *Vampyros lesbos* ukazují ženskou homosexualitu jako velmi obávanou a zkázonosnou. V komedii *But I'm a Cheerleader* se americká režisérka Jamie Babbitt strefovala do homofobní společnosti, ale také si pohrála s předsudky a klišé o homosexualitě, gayích a lesbách. Opravdovým interpretačním oříškem se stal horor z roku 1963 *The Haunting*, jehož mnohovrstevnaté čtení a skryté odkazy a narážky by zůstaly bez odborného výkladu skryty. Jasněji než jiné snímky ukázal, že film je text, který lze číst na mnoha různých úrovních. Tomuto filmu se věnovala například filmová teoretička Patricia White, která se ve své práci snaží vysledovat lesbickou lásku v klasické hollywoodské produkci, která je zde podle ní přítomna jako přízrak. „The Haunting není film o lesbách, je (předstírá, že je) o něčem jiném.“ Toto „něco jiného“ považuje P. White za pracovní definici lesbické lásky v klasické filmové produkci. Filmy *Pasti, pasti, pastičky* a částečně také *Boys don't cry* načaly téma znásilnění a sexuálního násilí ve filmu, kterému se chce promítání věnovat i nadále. Znásilnění je v naší společnosti stále tabu, kolem kterého panují nejrůznější mýty, stereotypy a klišé. Proto je důležité také sledovat, jak filmy zobrazují sexuální násilí a jak s ním pracují. Nyní má genderové promítání pauzu a pravděpodobně znovu začne na podzim 2010.

Poznámky

1 Tematické panely byly rozděleny následovně: Rodiny, vztahy a životní cyklus; Kultura a konzum; Kriminalita a kontrola; Vzdělávání; Média; Medicína, zdraví a nemoc; Metodologické inovace; Náboženství; Prostor; Mobilita a bydliště (místo); Sociální rozdíly a sociální identita; Věda a technologická studia; Ekonomie a společnost; Teorie; Sociální rozdíly a sociální identity; Otevřená sekce pro „nezařazené příspěvky“.